

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ
Циклова комісія Аеронавігації**

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни
«Принципи польоту: вертоліт Мі-2»
обов'язкових компонент освітньо-професійної програми першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти

Аеронавігація

за темою № 7 – Набор висоти та зниження з поступальної швидкістю

Кременчук 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Педагогічною радою
Кременчуцького льотного коледжу
Протокол від 28.08.2023 № 1

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з технічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні циклової комісії Аеронавігації
протокол від 14.06.2023 № 13

Розробники:

1. Викладач циклової комісії аеронавігації, спеціаліст 2-й категорії Ємець В.В.

Рецензенти:

1. Викладач циклової комісії аеронавігації, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, професор Тягній В.Г.

2. Професор кафедри аеронавігаційних систем навчально-наукового інституту Аеронавігації, електроніки та телекомунікації Національного авіаційного університету, доктор технічних наук, доцент Шмельова Т.Ф

План лекції

1. Набір висоти з поступальною швидкістю
  - 1.1 Умови рівноваги
  - 1.2 Поляра набору висоти
2. Зниження з поступальною швидкістю
  - 2.1 Умови рівноваги
  - 2.2 Поляра зниження

Рекомендована література

Основна

1. Зінченко А.Г., Бурсала О.О., Бурсала О.Л. та ін., Аеродинаміка та динаміка польоту вертольота, ч.1. Аеродинаміка вертольота: навч. посіб. – Х.:ХНУПС, 2017.
2. Зінченко А.Г., Бурсала О.О., Бурсала О.Л. та ін., Аеродинаміка та динаміка польоту вертольоту, ч.2. Динаміка польоту вертольота: навч. посіб. – Х.:ХНУПС, 2010.
3. Костенко В.М., Алімпієв А.М., Котов О.Б. та ін., Практична аеродинаміка навчального вертольота Мі-2: підр. – Х.:ХНУПС, 2016
4. Керівництво з льотної експлуатації вертольоту Мі-2.

Додаткова

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Набір висоти з поступальною швидкістю

1.1 Умови рівноваги

Набір висоти з поступальною швидкістю - це прямолінійний політ вертольоту з постійною швидкістю і постійним кутом траєкторії Θ відносно горизонтальної площини.

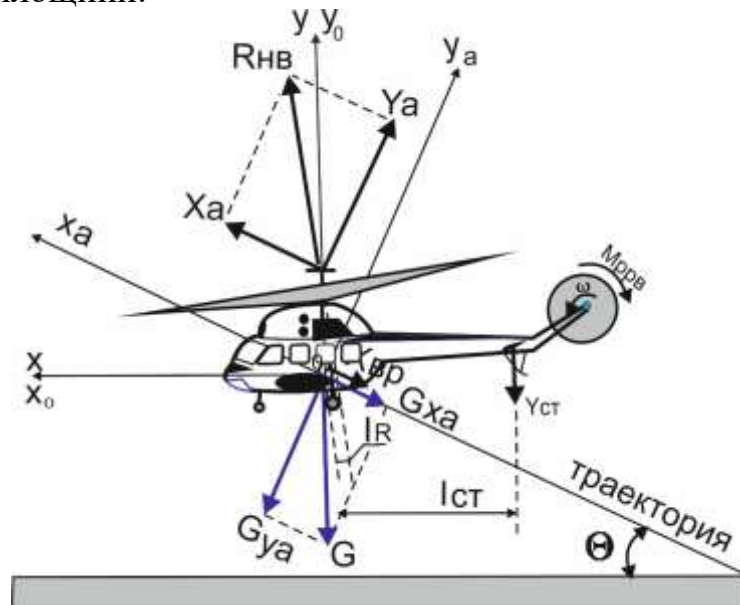

Рисунок 1. Набір висоти з поступальною швидкістю.

Умовами рівноваги польоту в наборі висоти є (рис.1):

$$V = \text{const} \rightarrow \sum F_{xa} = X_A - G_{xa} - X_{BP} = 0 - \text{сталість швидкості};$$

$$\Theta = \text{const} \rightarrow \sum F_{ya} = Y_A - G_{ya} - Y_{CT} = 0 - \text{сталість кута набору};$$

$$\mathcal{G} = \text{const} \rightarrow \sum M_{za} = Y_{CT} \cdot l_{CT} + M_{прв} - M_{згш} = 0 - \text{сталість тангажу}$$

Потрібна потужність для набору висоти більше потужності, потрібної для ГП:

$$N_{пнв} = N_{гп} + \Delta N ;$$

1.2 Поляра набору висоти

Набір висоти рекомендується виконувати на номінальному режимі двигунів. По кривим потрібної і підведений потужності для кожного значення швидкості польоту можна розрахувати надлишок потужності ΔN і можливо, в даних умовах, вертикальну швидкість набору висоти (рис.2):

$$\Delta N = N_{пдв} - N_{потр}; V_y = 75 \frac{\Delta N}{G}$$

Чим більше надлишок потужності і менше вага вертольота, тим більше вертикальна швидкість. За результатами розрахунку V_y для різних швидкостей польоту можна побудувати криву залежності V_y від $V_{пол}$. Ця крива називається

полярою, або указательницею набору висоти (рис.2б). Вертикальна швидкість набору висоти визначає важливу льотну характеристику вертольота – швидкопід'ємність.

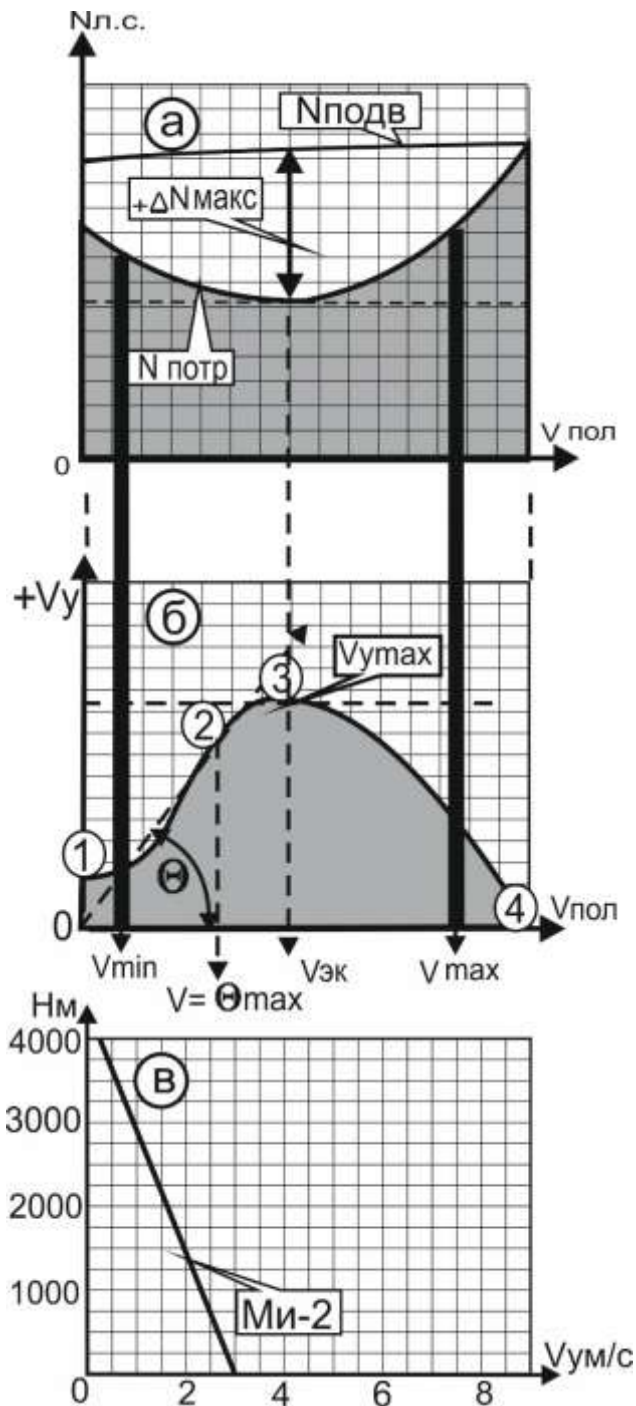

Рисунок 2. Характеристики набору висоти з поступальною швидкістю.

На указательниці набору можна виділити чотири характерні точки:

- 1- визначається при $V_{пол} = 0$, вертикальний набір, $\Delta N = \text{min}$, V_y незначна, потрібно багато потужності.
- 2- визначається як дотична з початку координат, на цій швидкості максимальний кут набору висоти $\theta = \text{max}$, в діапазоні дозволених швидкостей

- 3- визначається як дотична паралельна $V_{пол}$, максимальний надлишок потужності $\Delta N = \max$, максимальна скоропідйомність, мінімальний час набору заданої висоти, $V_{наб}$ - найвигоднейшая.
- 4- опеделяється по сходженню кривих потрібної і розташовується потужності (рис.2,б), максимальна теоретична $V_{пол}$, надлишок потужності - відсутний ($\Delta N = 0$), набір висоти неможливий.

При зміні польотної маси вертольота, висоти польоту і температури повітря, співвідношення потрібної і розташовується потужностей змінюється, а значить зміняться надлишок потужності і величина V_y .

Вертикальну швидкість в наборі висоти можна визначити за графіком швидкопід'ємності (рис.2,в). На графіку показано зміна V_y в наборі, в стандартній атмосфері при польотних вазі $Mi-2 = 3550\text{кг}$.

Для вертольота $Mi-2$ найвигіднішої швидкістю набору висоти буде:

Барометрична висота пльоту, м.	Найвигоднейшая швидкість по приладу, км/год.
0-500	110
500-1500	105
1500-2500	95
2500-3500	90
3500-4000	80

При виконанні зльоту в сторону перешкоди, щоб уникнути зіткнення з ним, головним показником набору висоти стає **кут набору**. Для вертольота $Mi-2$ максимальний кут набору висоти в діапазоні дозволених швидкостей буде на швидкості **60-70 км/год**.

2. Зниження з поступальною швидкістю

Зниженням з поступальною швидкістю називається прямолінійний політ з постійною швидкістю по похилій траєкторії. Таке зниження економічніше і безпечніше, ніж вертикальне зниження, при зниженні на швидкості понад 40 км/год виключається потрапляння НВ в режим «вихрового кільця».

2.2 Умови рівноваги

Вертоліт може знижуватися по пологій траєкторії з негативним кутом атаки НВ (рис.3,а) або по крутій траєкторії з позитивним кутом атаки НВ (рис.3,б).

При пологом зниженні складова сили ваги G_{Xa} є рушійною силою, але її недостатньо для подолання шкідливого опору X_{BP} , для створення рівноваги по швидкості необхідно, щоб пропульсивна сила X_a була спрямована вперед, як в горизонтальному польоті.

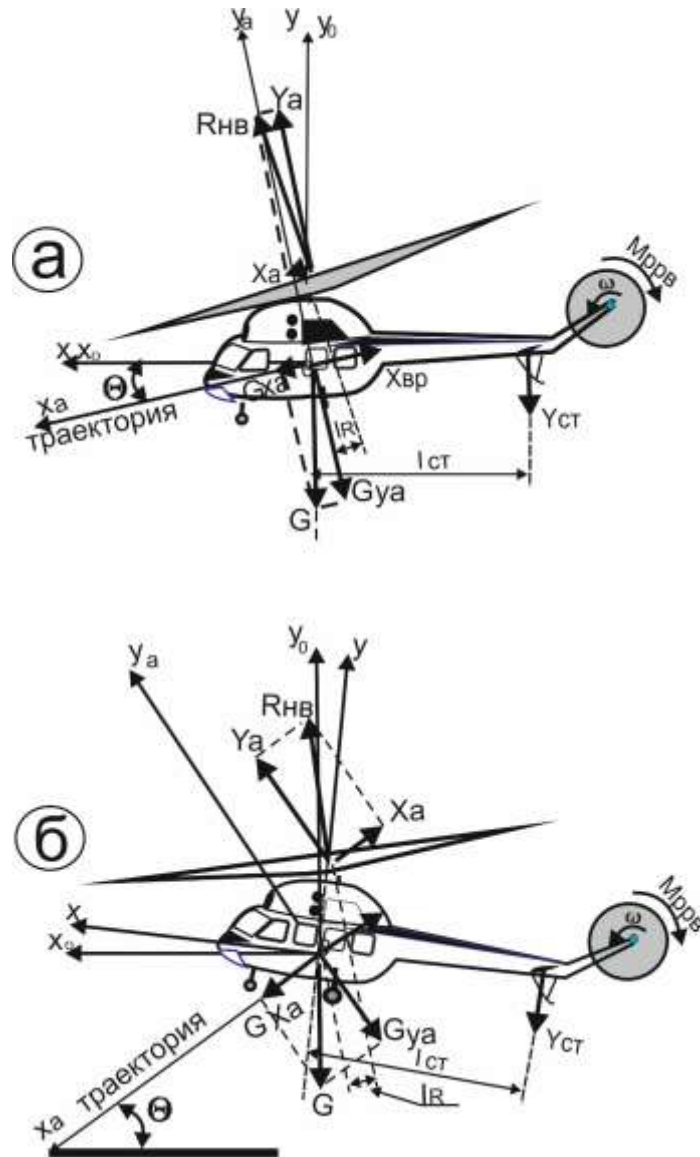

Рисунок 3. Схема сил на зниженні.

2.2 Поляра зниження

Умови рівноваги при пологом зниженні (рис.3,а):

$$V = const \rightarrow \sum F_{Xa} = X_A + G_{Xa} - X_{BP} = 0 - \text{сталість швидкості};$$

$$\Theta = const \rightarrow \sum F_{Ya} = Y_A - G_{Ya} - Y_{CT} = 0 - \text{сталість кута зниження}$$

При крутому зниженні складова сили ваги G_{Xa} також є рушійною силою, але вона більше сили шкідливого опору X_{BP} , для створення рівноваги по швидкості необхідно, щоб сила X_a була направлена назад, для гальмування.

Умови рівноваги при крутому зниженні (рис.3,б):

$$V = \text{const} \rightarrow \sum F_{Xa} = G_{Xa} - X_A - X_{BP} = 0 - \text{сталість швидкості};$$

$$\Theta = \text{const} \rightarrow \sum F_{Ya} = Y_A - G_{Ya} - Y_{CT} = 0 - \text{сталість кута зниження}$$

Потрібна потужність для зниження менше, ніж для горизонтального польоту (рис.3), тому що частина роботи по переміщенню вертольота виконує сила ваги вертольота G_{Xa} :

$$N_{CH} = N_{потр} - \Delta N;$$

По кривим потрібної і підведений потужності для різних швидкостей польоту розрахуємо $-\Delta N$ і V_y .

$$-\Delta N = N_{потр} - N_{пдв}; V_y = 75 \frac{-\Delta N}{G}$$

За результатами розрахунку побудуємо поляра (указательніцу) зниження (рис.29б).

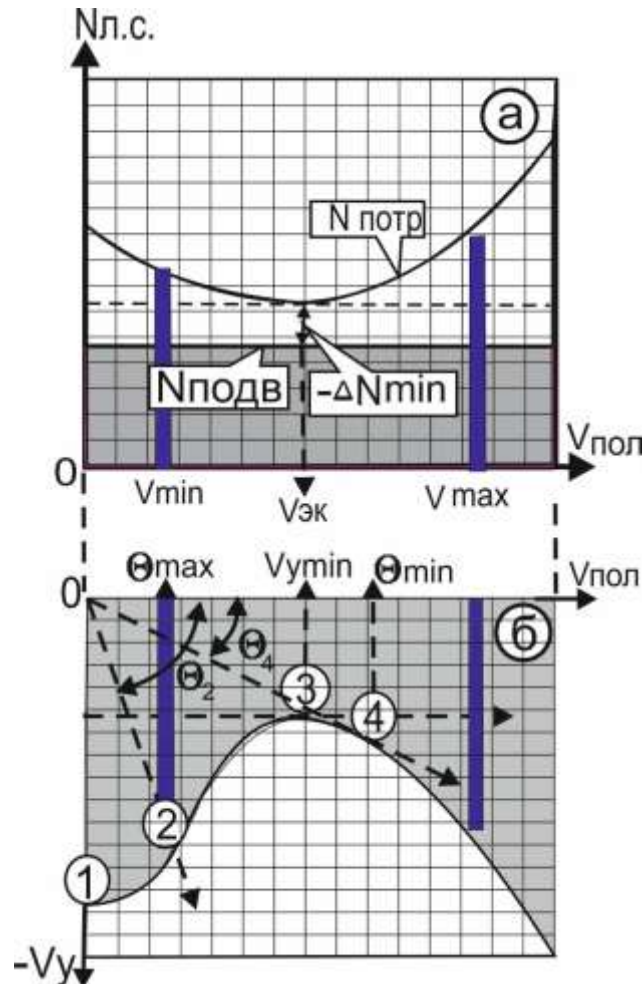

Рисунок 4. Характеристики зниження з поступальною швидкістю.

На указательніце зниження можна виділити чотири характерні точки;

1 - визначається при $V_{пол} = 0$, вертикальне зниження, максимальний дефіцит потужності, велика швидкість зниження, для витримування заданої V_y , потрібно багато потужності;

2 - опеделяється як вертикальна швидкість зниження при мінімальній дозволеній швидкості польоту, максимальний кут зниження $\Theta_2 = \max$;

3 - визначається як дотична паралельна $V_{пол}$, мінімальний дефіцит потужності, мінімальна потрібна потужність при заданій V_y , економічна швидкість є найвигіднішою швидкістю зниження;

4 - визначається як дотична з початку координат, мінімальний кут зниження при заданій потужності $\Theta_4 = \min$, максимальна дальність шиккування.

При зміні польотної маси вертольота, висоти польоту або температури повітря, співвідношення потрібної і наявної потужностей змінюється, а значить, зміняться дефіцит потужності ($-\Delta N$) і величина вертикальної швидкості (V_y).

Для вертольота **Мі-2** навігдейшімі швидкостями зниження будуть:

Барометрична висота пльоту, м.	Наївигоднейшая швидкість по приладу, км/год.
4000-3500	80
3500-2500	90
2500-1500	95
1500-500	105
500-0	110

На вертольоті Мі-2 зниження з працюючими двигунами виконується в дозволеному в діапазоні швидкостей від мінімальної до максимальної для даної висоти.